

לוח השנה העברי

לפניכם שני טקסטים על לוח השנה העברי ולאחריהם שני תרשימים.

טקסט 1

ההבדל שבין שני הלוחות

הלוח הכללי, המקובל כמעט על כל עמי התרבות והידוע בשם הלוח הנוצרי או הלוח האזרחי, מיוסד על שנת השמש. אך לא כן הלוח שלנו, הנהוג בישראל זה אלפי שנה. הלוח העברי מיוסד על שנת הירח, וזו קצרה, כידוע לנו כבר, משנת השמש באחד עשר יום. הירח משלים הקפה סביב כדור הארץ בעשרים ותשעה יום וחצי. מובן מאליו שקשה לקבוע חודשים שיכילו מלבד הימים השלמים גם חלקי יום. ואולם אנו יכולים לחלק את שנים עשר חודשי השנה לשישה חודשים בני שלושים יום ושישה חודשים בני עשרים ותשעה יום, והבעיה נפתרה.

אך אין זה עדיין הכול. על שנת הירח שלנו להיות מותאמת גם לעונות, שאם לא כן ילכו החודשים וייסוגו לאחור, ועלול להיווצר מצב שחג האביב, הוא חג הפסח, יחול באמצע החורף או בראשיתו; וכן לא יהיו קשורים לעונות גם שאר החגים. על שנת הירח להשתוות אפוא עם שנת השמש, והדבר הזה נעשה על ידי העיבור, כלומר על ידי הוספת חודש שלוש עשר לשנה מדי כמה שנים. שנה כזאת נקראת שנה מעוברת, והחודש הנוסף הוא חודש אדר א'.

על פי ש' אביגיל, גילויים וחיידושים, הוצאת עמיתי 1977, עמ' 197

טקסט 2

הלוח היהודי

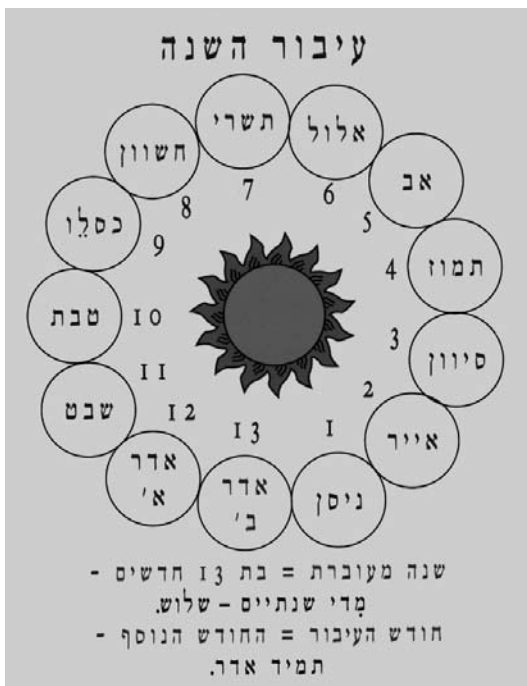
הלוח היהודי מתחשב הן בחודש הירחי הן בשנה השמשית. החודשים נקבעים לפי מולדי הירח, ואילו החגים – החקלאיים ברובם – לפי עונות השנה, והיה אפוא צורך לתאם ביניהם, שאלמלא כן היה חודש ניסן (המכונה במקרא חודש האביב), ובו חג הפסח, עלול לחול בקיץ, בחורף ואף בסתיו; התיאום נעשה על ידי הוספת חודש שלם לשנים מסוימות, ומכאן שמספר החודשים בשנה היהודית אינו קבוע: לעתים הוא 12 ולעתים (בשנה מעוברת) 13.

הוספת חודש לשנה כדי לתאם בין השנה הירחית לשנה השמשית נקראת "עיבור", וייתכן שגם את שיטת העיבור למדו היהודים מהבבלים. אם בימי בית ראשון הייתה התאמת שנת הירח לשנת החמה נעשית על פי מזג האוויר או מצב היבולים, הרי בימי בית שני הייתה הסנהדרין מקדשת את החודש ומעברת את השנה לפי חישוב מראש, ומפרסמת זאת באמצעות משואות ושליחים. בשל חורבן היישוב היהודי בארץ וביטול הסנהדרין הוחלט במאה ה-4 לספירה לפרסם את "סוד העיבור", כדי לאפשר לקהילות הבודדות לערוך את הלוח כהלכתו.

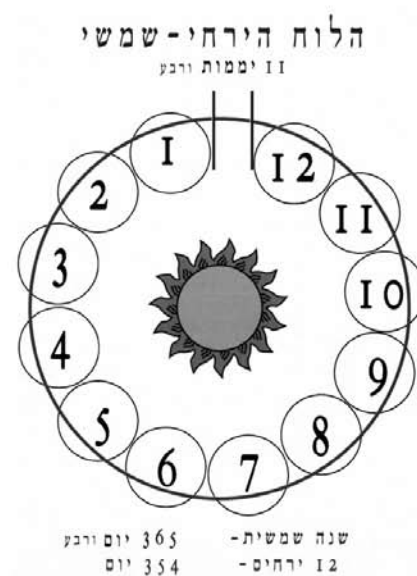
הלוח העברי בצורתו היום נקבע בידי הלל השני לפני יותר מ-1,600 שנים, ואפשר לקבוע לשנים לאין ספור מראש. הוא מבוסס על 12 חודשי לבנה (ירחים), מהם "מלאים" (בני 30 יום) ומהם "חסרים" (29 יום). העיבור נעשה לפי מחזור של 19 שנים, ששבע מהן מקבלות חודש נוסף, והן השלישית במחזור, השישית, השמינית, האחת-עשרה, הארבע-עשרה, השבע-עשרה והתשע-עשרה. בשנה מעוברת מוסיפים עוד חודש בן 30 יום, הוא חודש אדר א', וחודש אדר הרגיל, שבו חל חג הפורים, נקרא אז אדר ב'.

הבריטניקה החדשה לנוער, כרך 9, ידיעות אחרונות וכתר 2002, עמ' 187

תרשים ב

תרשים א

הלוח העברי: שיעורים בתורה שבעל-פה, ת"ל תשנ"ט, עמ' 45, 46

שאלות הבנה [פרשנות והיסק - כל השאלות]

1. "החודשים נקבעים לפי מולדי הירח, ואילו החגים – החקלאיים ברובם – לפי עונות השנה, והיה אפוא צורך לתאם ביניהם, שאלמלא כן היה חודש ניסן, ובו חג הפסח, עלול לחול בקיץ, בחורף ואף בסתיו." (טקסט 2)
תלמיד קרא את המשפט הזה ולא הבין איך נוצר חוסר התיאום ואיך ייתכן שחג הפסח יחול בקיץ, בחורף ואף בסתיו.
הבהירו לתלמיד, על פי טקסט 1, את הנקודה הזאת.
2. לאיזה משני הטקסטים – טקסט 1 וטקסט 2 – מקביל המידע שבשני התרשימים (גם יחד)?
3. היחס בין תרשים א לתרשים ב הוא (בחרו אפשרות אחת) –
סיבה – תוצאה / בעיה – פתרון / דבר והיפוכו / אין יחס בין התרשימים.
4. המידע בפסקה השנייה של טקסט 2 בא במבנה של –
הכללה ופירוט / סדר כרונולוגי / טענה ומסקנה / ניגוד.
בחרו אפשרות אחת ונמקו בחירתכם.
5. בדרך קביעת שנת העיבור בלוח העברי ניכרת התפתחות בחשיבה האנושית מן המוחשי אל המופשט.
הוכיחו קביעה זו על פי טקסט 2.

הבעה

6. מה מקומו של לוח השנה העברי בחייכם?
כתבו חיבור קצר בנושא זה.